

КРАСНОПОЛЬСЬКА *Наталія*
канд. філол. наук, доцент, Київ
КОЗЛОВЕЦЬ *Ірина*
викладач, Київ

ДО ПИТАННЯ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНОЇ ТИПОЛОГІЇ ТЕРМІНІВ МЕНЕДЖМЕНТУ

Важливою ознакою розвитку будь-якої галузі є систематизація її термінів, у яких фокусується сутність пізнаного на певному етапі дослідження явища чи матеріального об'єкта [1, с. 148].

Оскільки терміносистема менеджменту є своєрідним відтворенням логіко-поняттєвої моделі цієї галузі як підсистеми економіки, у досліджуваній терміносистемі виокремлюємо такі групи термінів:

1) основні терміни. Позначаючи основні поняття менеджменту, ці терміни є ядром терміносистеми, тому їх і називають ядерними термінами або термінами-домінантами: менеджмент, менеджер, управління, керівник, директор, організація, планування, контроль, маркетинг тощо;

2) похідні терміни, що позначають видові поняття. Зазвичай похідні терміни є похідними словами або словосполученнями. Ознака похідного поняття відбивається в певній частині словосполучення або афіксі: інтерактивний керівник – ‘керівник, який сприяє плідній роботі всіх членів колективу’ (КС, с. 70), дезорганізація, комерційний директор, інноваційний менеджмент, самоменеджмент, топменеджер тощо;

3) складні терміни позначають складні поняття, які є поєднанням кількох основних або похідних понять менеджменту. Зазвичай складні терміни представлені словосполученнями, складними словами, напр.: менеджмент організацій, децентралізація управління, організація управління, маркетинговий менеджмент, управлінські рішення тощо;

4) базові терміни, що позначають основні поняття економіки і є фундаментом менеджменту. У терміносистемі менеджменту базові

економічні терміни «одночасно задовольняють три вимоги: вони виражають категорійні (базові) поняття економіки, мають велику системну вартість та семантичні зв'язки (безпосередні чи опосередковані) з усіма іншими найважливішими термінами економіки» [2, с. 25]. В аналізованій терміносистемі вони функціонують без зміни семантики й зі семантичною модифікацією;

5) залучені терміни, запозичені зі спеціальних економічних наукових сфер та інших галузей науки та техніки, під час уведення до аналізованої терміносистеми зазнають істотної семантичної модифікації. Наприклад, шаховий термін цейтнот є складником терміна-словосполучення економічний цейтнот – ‘економічна категорія, що характеризує певну економічну ситуацію, за якої необхідно прийняти управлінське рішення або вирішити економічну проблему в стислий проміжок часу’;

б) загальнонаукові й загальнотехнічні терміни позначають загальнонаукові поняття, мають однакову семантику в усіх галузях знань, але конкретизують її, увійшовши до терміносистеми менеджменту: адміністративні методи – ‘система способів і прийомів організаційно-розпорядчої дії, яка використовується для організації й координації об’єктів управління з метою виконання визначених завдань’ (КС, с. 11); закон інтеграції управління, модель прийняття управлінських рішень, принцип координації, структура організації. Той самий статус мають міжгалузеві терміни апарат, клас, блок і под., уживані в деяких галузях знань, кожен раз конкретизуючись у їх терміносистемах. Наприклад, термін апарат конкретизує своє значення, ставши складником аналітичних термінів менеджменту: апарат управління – ‘сукупність керівників різних рівнів, які в межах певної організаційної структури управління здійснюють управлінські функції, розробляють методи менеджменту, приймають управлінські рішення тощо’ (КС, с.11); адміністративний апарат – ‘працівники, які доповнюють лінійну організаційну структуру і надають консультативні послуги’ (КС, 9).

До цієї групи належать терміни так званих методологічних наук і наукових дисциплін – філософії, кібернетики, семіотики, інформатики. Зокрема, лексема інформація є структурним

компонентом терміна менеджменту управлінська інформація – ‘сукупність відомостей про внутрішній та зовнішній стан керованої системи, що використовується для оцінки ситуації та розроблення управлінських рішень’ (КС, с.72);

7) терміни широкої семантики – лексеми, уживані в багатьох терміносистемах. На відміну від загальнонаукових (загальнотехнічних), які в усіх терміносистемах мають однакову семантику, терміни широкої семантики змінюють своє значення, увійшовши до кожної з терміносистем, зберігаючи лише спільне, нетермінологічне значення. Зокрема, лексеми склад, група, комплекс, середовище, матеріал, стан і под. уживані в багатьох терміносистемах. Зазвичай їх уживають разом з терміноелементами, що позначають поняття певної галузі знань. Наприклад: група якості – «суспільні формування робітників, інженерно-технічних працівників і службовців, утворені на добровільній основі в різних підрозділах підприємства» (КС, с. 33); формальні групи – «об’єднання людей у межах організації, створені за рішенням вищого керівництва для виконання певних виробничих або управлінських функцій» (КС, с. 32); зовнішнє середовище організації – «сукупність чинників, які знаходяться поза межами організації, але впливають на її діяльність» (КС, с. 62).

Отже, у терміносистемі менеджменту засвідчуємо 7 типів термінів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоусова Р.З. Системна класифікація бібліотечно-бібліографічних термінів / Термінологічний вісник. 2019. Вип. 5. С. 148–154.

2. Кравченко Т. П. Формування терміносистеми економіки АПК : дис. ...канд. філол. наук : 10.02.01. Миколаївський держ. аграрний ун-т. Миколаїв, 2006. 215 с.

Умовні скорочення

КС – Колесніков Г.О. Словник із менеджменту та маркетингу : довід. вид.; навч. посіб. Луцьк : ВІЕМ, 2010. 212 с.